

Rusai Lietuvoje 1897 ir 1923 m. gyventojų surašymų duomenimis: lyginamoji analizė

Natalija Kasatkina, Andrius Marcinkevičius

SOCIALINIŲ TYRIMŲ INSTITUTAS, ETNINIŲ TYRIMŲ CENTRAS, LIETUVA

SANTRAUKA. Straipsnyje, remiantis autorių atliktos statistikos šaltinių – 1897 m. pirmojo visuotinio Rusijos imperijos gyventojų surašymo ir 1923 m. pirmojo visuotinio Lietuvos Respublikos gyventojų surašymo – duomenų lyginamosios analizės rezultatais, nagrinėjami esminiai rusų skaičiaus ir pasiskirstymo pagal gyvenamąją vietą nepriklausomoje Lietuvoje 1918–1940 m. veiksniai. Šio tyrimo prioritetas slypi ne siekyje konstatuoti ir apibendrinti surašymuose fiksuotas svarbiausias statistines reikšmes, bet išsamiau atskleisti, kokio pobūdžio priežastys lėmė būtent tokių reikšmių atsiradimą. Neatsitiktinai į autorių pateikiamos analizės akiratį pateko istoriškai visuotiniams gyventojų surašymams būdingos politinio konstravimo tendencijos. Kokie iškyla surašymų procese valdžios institucijų interesai? Atsižvelgiant į pastarąjį veiksni, straipsnyje taip pat nagrinėjama, kokie kriterijai nulėmė etninių (iš dalies ir konfesinių) kategorijų sąrašo konstravimą daugianacionalinėje, tačiau vienai politinei ideologijai pakančioje Rusijos imperijoje ir kokiais bruožais minėtas sąrašas išsiskyrė lietuvių dominuojamoje tautinėje Lietuvos valstybėje. Kokia buvo „rusų“ kategorijos pozicija etninių kategorijų sąrašė 1897 iki 1923 m. surašymuose? Tyrime atskleidžiamos sąsajos, siejančios surašymų rezultatus su valstybės institucijų lūkesčiais.

Pagrindiniai žodžiai: GYVENTOJŲ SURAŠYMAI, KATEGORIJŲ KONSTRAVIMAS, RUSAI, RUSŲ TERRORINIS PASISKIRSTYMAS.

„Etninė grupė“ ir gyventojų surašymas Didžiojoje Britanijoje: misija neįmanoma?

Peter Ratcliffe

WARWICK UNIVERSITETAS, JUNG TINĖ KARALYSTĖ

SANTRAUKA. Straipsnyje aptariamos priežastys, kodėl buvo būtina, beje, pirmą kartą, 1991 m. visuotinio surašymo metu Didžiojoje Britanijoje įtraukti „etninės grupės“ klausimą ir analizuojama, kodėl tai užtruko taip ilgai. Jame taip pat keliamas klausimas, ar įmanoma taip sukurti pagrįstas ir patikimas priemonės „etniškumui“ ar etninei grupei identifikuoti, ypač atsižvelgiant į tai, kad galutinės klausimų formuluočių neišvengiamai būna nulemtos skirtingų ir ne visada tarpusavyje suderinamų tikslų. Straipsnyje aptariama specifinė klausimo forma, pateikta 1991 m., o vėliau ir 2001-aisiais. Kadangi autorius buvo Nacionalinio statistikos departamento (Office for National Statistics) etninės grupės klausimų darbo grupės narys, jis aptaria veiksmus, dėl kurių nepavyko iš esmės pakeisti klausimo struktūros ir turinio. Straipsnyje taip pat nagrinėjama, kaip gyventojų surašymo duomenų imtys gali būti naudojamos tyrimams, įskaitant potencialų 2001 m. surašymo duomenų panaudojimą – ypač atsižvelgiant į tai, jog 2001 m. buvo pridėti klausimai, susiję su religija. Apibendrintai tariant, autorius atskleidžia sunkumus, kurie kyla renkant duomenis apie sudėtingą ir prieštaringai interpretuojamą sąvoką.

Pagrindiniai žodžiai: ETNINĖ GRUPĖ, ETNIŠKUMAS, IMTIS, MAŽUMOS, RELIGIJA, STATISTIKA, SURAŠYMAS.

Simboliniai socialinės romų atskirties procesai Slovakijos viešosios politikos diskurse

Peter Drál'

SOCIOLOGIJOS INSTITUTAS, SLOVAKIJOS MOKSLŲ AKADEMIJA

SANTRAUKA. Straipsnyje analizuojamas romų skurdo priešasčių diskursas, kuris nuo 2000 m. plėtojosi Slovakijos akademinėje literatūroje ir vėliau išsiplėtė į politikos ir viešąjį diskursą. Jame aptariama įtaka, kurią skurdo kultūros sąvoka padarė stiprindama neigiamą požiūrį į skurstančiuosius, Slovakijoje – daugiausia romus. Šis diskursas įgijo labiausiai atskirtį stiprinantį pavidalą 2004 m. vasarį vadinamųjų romų maištų laikotarpiu, kai Naujoji socialinė politika sumažino socialines išmokas ir sukėlė visuomenės protestus, kuriuose dalyvavo ir romų. Taip pat nagrinėjama, kaip viešas socialinių neramumų pristatymas susiejo tinginystę su tam tikra tautybe ir buvo panaudotas pateisinant bedarbių romų, kaip nenusipelnančių paramos skurdžių, atskyrimą nuo perskirstymo mechanizmų.

Pagrindiniai žodžiai: SKURDO KULTŪRA, DISKURSAS, RIAUŠĖS, ROMAI, SOCIALINĖ ATSKIRTIS, SOCIALINĖ POLITIKA.

Lietuvoje prieglobstį gavusių užsieniečių socialinių išteklių analizė

Karolis Žibas

SOCIALINIŲ TYRIMŲ INSTITUTAS, ETNINIŲ TYRIMŲ CENTRAS

SANTRAUKA. Remiantis 2007 m. atlikto tyrimo „Valstybės paramos teikimo užsieniečių, gavusių prieglobstį Lietuvos Respublikoje, integracijai efektyvumo įvertinimas“ duomenimis, straipsnyje siekiama nustatyti didžiausias kliūtis sėkmingai pabėgėlių integracijai ir didelę įtaką socialinės integracijos procesui turinčius pabėgėlių socialinius išteklius, jų poveikį asmeninei ir kolektyvinei integracijos patirčiai, t. y. integracijai į darbo rinką, priėjimui prie būsto ir kitų sektorių. Straipsnyje apibūdinami pabėgėlių (ne)sėkmingai įvaldyti socialiniai ištekliai, kurie padeda šiems asmenims spręsti socialinės integracijos proceso metu kylančius sunkumus. Taip pat įvardijami socialiniai ryšiai, turintys didelės įtakos prieglobstį gavusių užsieniečių integracijos eigai Lietuvoje, apibūdinamas atskirų pabėgėlių grupių skirtingas priėjimas prie valstybės teikiamų paslaugų, skirtingas požiūris į šių paslaugų įsisavinimą, kuris taip pat daro įtaką socialinės integracijos eigai ir integracijos rezultatams.

Pagrindiniai žodžiai: PRIEGLOBSTĮ GAVĘ UŽSIENIEČIAI, PABĖGĖLIAI, SOCIALINĖ INTEGRACIJA, SOCIALINIAI IŠTEKLIAI.

Daugiakultūrio ir daugiakalbio ugdymo prielaidos bei problemos etniškai mišriame regione

*Aistė Balžekienė, Audronė Lapienienė,
Gediminas Merkys, Audronė Telešienė*

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS, SOCIOLOGIJOS KATEDRA

SANTRAUKA. Straipsnyje siekiama atsakyti į klausimus: kaip (ar) įmanoma įgyvendinti daugiakultūrį ir daugiakalbį ugdymą Lietuvoje; kokios yra prielaidos ir (ar) kliūtys tokiam ugdymui ir daugiakultūriškumo bei daugiakalbystės teigiamo potencialo plėtrai apskritai. Straipsnis grindžiamas empiriniais tyrimo „Mokymosi prieinamumas Vilniaus rajono gyventojams“ duomenimis, antrine (ar) pakartotine tyrimo duomenų analize. Jo pradžioje pristatoma daugiakultūriškumo, daugiakalbystės samprata, remiantis politiniais bei teoriniais moksliniais argumentais iškeliamas teigiamas tokios kultūrinės aplinkos potencialas. Remiantis Vilniaus rajono duomenimis, argumentuotai dėstomos (a) prielaidos daugiakultūriškumo ir daugiakalbystės teigiamo potencialo plėtrai, daugiakalbio ugdymo plėtojimui, (b) kliūtys, nepalankios aplinkybės, kurioms veikiant daugiakultūriškumas ir daugiakalbystė nagrinėjamame rajone kuria įtampas, tampa neigiamu veiksniu rajono pažangiai raidai. Pagrindinė straipsnio išvada: Lietuva yra įsipareigojusi įgyvendinti multikultūrinį daugiakalbį ugdymą; Vilniaus rajone yra sąlygų ir prielaidų įgyvendinti tokį demokratinį multikultūrinį ugdymą; tačiau etnocentrizmas ir tautinė netolerancija (besireiškiantys tarp rajone gyvenančių tautinių grupių ir palaikomi įvairių pilietinės visuomenės organizacijų bei savivaldos institucijų) tampa sunkiai įveikiamomis kliūtimis tokiai siekiamybei.

Pagrindiniai žodžiai: DAUGIAKULTŪRIŠKUMAS, DAUGIAKALBYSTĖ, ETNOCENTRIZMAS, TAUTINĖ NETOLERANCIJA, ŠVIETIMO SISTEMA.